

درس‌هایی برای بانک‌های ایرانی

اگرچه بانک مرکزی آمریکا به نظارت بر بانک‌ها می‌پردازد، اما هیچ‌گونه ضمانتی درخصوص سپرده‌های مردم ارائه نمی‌کند. این نهاد نظارتی هم ذخایری از بانک‌های عضو گرفته و نگهداری می‌کند و هم در صورت لزوم به بانک‌های نیازمند وام کوتاه‌مدت می‌دهد. اما اگر شرایط یک بانک را بحرانی بباید، بانک مرکزی آمریکا دیگر به آن کمکی نمی‌کند بلکه آن بانک را رها می‌کند تا ورشکسته شود. بعد از ورشکستگی هم، بانک مرکزی آمریکا هیچ‌گونه مسوولیتی در قبال پول سپرده‌گذاران آن بانک ورشکسته نمی‌پذیرد.

دکتر پویا ناظران / اقتصاددان

سپرده‌شان راحت باشد، در طمع سود بالا سپرده خود را در پرریسک‌ترین بانک‌ها قرار می‌دهند که تا آخرین روز فعالیت بانک، سود بالا کسب کنند. هر زمان هم که بانک ورشکسته شد، خیال سپرده‌گذار عمده به ضمانت بانک مرکزی راحت خواهد بود. به همین دلیل بانک مرکزی آمریکا ضمانت هیچ سپرده‌ای را نمی‌پذیرد. نهاد FDIC هم که ضمانت سپرده‌ها را به عهده می‌گیرد، صرفاً تا سقف محدودی این ضمانت را می‌پذیرد تا سپرده‌گذاران عمده بهره‌چندانی از ضمانت نبرند. به این وسیله سپرده‌گذاران عمده ناگزیر می‌شوند با سپرده‌گذاری مسوولانه، کلاه خود را بچسبند و پول خود را فقط در بانک‌های مطمئن بگذارند. رفتار مسوولانه سپرده‌گذاران عمده جلوی بزرگ شدن بانک‌های مسموم را می‌گیرد و در واقع بانک مرکزی را در حفظ ثبات سیستم بانکداری کمک می‌کند. اما در تفاوت‌های صندوق ضمانت سپرده و FDIC درس‌های مهمی برای ما نهفته است، درس‌هایی که به نوبه خود می‌توانند به فهم بحران بانکی فعلی کمک کنند.

تفاوت اول این دو نهاد در محاسبه و دریافت حق بیمه است. صندوق ضمانت سپرده یک حق بیمه ثابت از همه بانک‌ها دریافت می‌کند. اما FDIC مدام در حال ارزیابی دارایی‌های بانک‌های تحت ضمانت است و متناسب با ریسک هر بانکی از آن حق بیمه می‌گیرد. از این حیث FDIC مشابه شرکت بیمه خودرویی است که از راننده‌های

C

D

D

L

Backed by
the full faith
and credit
of the
United States
government

شبهات اول صندوق ضمانت سپرده و FDIC در این است که هر دو دولتی هستند؛ یعنی نه آمریکا و نه ایران ضمانت سپرده‌های بانکی خود را به بخش خصوصی نسپرده‌اند. دلیلش این است که ضمانت سپرده‌های بانکی جلوی بحران اجتماعی را می‌گیرد، بحران اجتماعی که می‌تواند تبدیل به بحران سیاسی شود. گواه این مدعا را می‌توان این روزها در خیابان‌های روبه‌روی شعب برخی صندوق‌های اعتباری یافت. جلوگیری از بحران اجتماعی سیاسی را نمی‌توان به بخش خصوصی سپرد چرا که غالباً خود در این شرایط ناتوان می‌شود از این رو امر حساسی چون ضمانت سپرده‌ها به نهادهای عمومی سپرده می‌شود.

شبهات دوم صندوق ضمانت سپرده و FDIC در داشتن سقفی برای تضمین است. صندوق ضمانت سپرده، سپرده‌ها را تا سقف ۱۰۰ میلیون تومان تضمین می‌کند و FDIC تا سقف ۲۵۰ هزار دلار. یک فلسفه سقف داشتن ضمانت، در مسوولیت متفاوت سپرده‌گذاران است. از سپرده‌گذاران خرد انتظار نمی‌رود که بر کیفیت ترازنامه بانک نظارت کنند اما سپرده‌گذاران عمده این مسوولیت را دارند. بانک مرکزی ناظر قانونی بانک‌هاست تا از سلامت ترازنامه اطمینان حاصل کند. اما نظارت بانک مرکزی به تنهایی کافی نیست. سپرده‌گذاران عمده نیز باید در این زمینه احساس مسوولیت کنند. اگر خیال سپرده‌گذاران عمده از بابت تضمین